

לעבוד את הבורא ע"י אכילה ושתייה ושאר דברים גופניים. משא"כ ישראל, אדרבה, כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים.

ומטעם זה תורת האומות מסורה רק לגדוליהם וכומריהם, כי כל עבודתם מתרכזת רק בענינים שלדעתם הם רוחניים ונעלים, ואילו ההמון הנבער אינו מתייחס לזה כלל, ואילו התורה שצוה לנו משה – מורה היא לכל קהלת יעקב, ירושת העם כולו (אמת ליעקב ר"פ וזאת הברכה).

עוד בעניני נסכים בישראל ובעכו"ם – ע' דברים עמוקים בספר מי השילוח שלח.

דף עד

זכפר הכהן על הנפש השגת בחטאה בשגגה – מלמד שהכהן מתכפר על ידי עצמו. המכוון, כי הנה המקרא הזה בלשון נקבה נאמר, על הנפש – ואם נפש אחת תחטא בשגגה, והקריבה... ואילו בהמשך נאמר וכפר הכהן... לכפר עליו ונסלח לו – בלשון זכר, שמתיחס על הכהן. ומכאן שמכפר על עצמו [והכתוב בחטאה בשגגה מתפרש עפ"י הגמרא להלן קט.]. [עפ"י משך חכמה שלח טו, כו. ע"ש].

והשירים מתפזרין על בית הדשן... דלמא לאיבוד'. מרש"י (כאן וביבמות ק.). משמע שלא היו נשרפים אלא מפזרין על בית הדשן שלמטה במקום שנותנים תרומת הדשן, והלא אין שם אש, והיו נאבדים שם ולא נשרפים. ואולם התוס' (כאן וביבמות ק.) נקטו שדינם בשריפה, ולכך כתבו שהיה זה בבית-הדשן אחר, מקום שריפת קדשי-קדשים פסולים, ולא במקום הנחת תרומת הדשן, שלא היה שם אש (עפ"י ברכת הובה, שפת אמת ויד דוד).

'אחיכו עליה, וכי יש לך דבר שקרב לאיבוד?!'. כלומר, כיון שכתוב בה כליל תהיה הלא דינו בהקרבה ואין הקרבה אלא במזבח [אבל אין הכוונה שלא מצאנו זבחים שדינם לכתחילה לשריפה – שהרי פרים ושעירים הנשרפים כך דינם] (עפ"י קרן אורה). לפי"ז קושית התוס' משתי הלחם הבאים בפני עצמם צריכה באור.

'אמר אביי הכי קא אמר... אמר ליה רבא: סכינא חריפא מפסקא קראי?! אלא אמר רבא...'. כיוצא בזה הקשה רבא לאביי במקום אחר (ב"ב קיא:): על דרשה כעין זו המקדמת את סוף הפסוק לתחילתו. [ובכלל ראינו בכ"מ שרבא לא סבירא ליה לדחוק בלשון כאביי. ע' במובא ביוסף דעת סוטה ח ובקדושין מח ועוד] ועוד מצינו (בערכין כו.) שרבה דרש כן ואביי הקשה עליו 'סכינא חריפא...'.

'נאמר כאן כליל ונאמר להלן כליל, מה להלן בכליל תקטר אף כאן בכליל תקטר'. פירוש, במנחת כהן לא נאמר 'כליל תקטר' אלא כליל תהיה, ואין במשמעות להקטיר כולו כאחת דוקא, והוה אמינא לקמוץ ולהקטיר הקומץ לעצמו והשירים לעצמן. ולמדו חכמים מגזרה-שוה ממנחת חביתין שנקטרת כאחת – כליל תקטר (עפ"י שפת אמת). ועוד, ממשמעות כליל תהיה לא תאכל, אין במשמע הקטרה דוקא, והייתי אומר לשורפו בבית הדשן (עפ"י ראב"ד, הובא בשפ"א. וכתב שהוא דוחק. וא"י למה).

'כהן שאכל מן האימורין מה הוא, לאו דורות לא קא מיבעיא לי, כי קא מבעיא לי לאו דכליל תהיה, מאי...'. יש לעיין למה 'כהן', הלא בדין 'כליל תהיה לא תאכל' אין חילוק בין כהן לזר. וצריך לומר שנקט 'כהן' להשמיענו שגם הוא חייב משום זרות (עפ"י חזון איש סוף קדשים, עמ' קעב סק"ב). יש לדייק מלשון רש"י שלפנינו שמדובר רק בקרבן של כהן, אבל באימורי ישראל אין איסור משום 'כליל תהיה לא תאכל'. ואולם הרש"ש כתב שמפשוטות הגמרא כאן ובמכות, וכן נראה מהרמב"ם, אין חילוק בין קרבן כהן לקרבן ישראל. וכן העירו בקרן אורה ובזבח תודה. וכן בשפ"א כתב שנראה שהיא תוספת מתלמיד טועה.

'לאו דורות לא קא מיבעיא לי'. רש"י מפרש לחיוב, כלומר ודאי יש כאן לאו דורות [ולוקה שמונים – משום זרות ומשום 'כליל תהיה לא תאכל']. ואולם הרמב"ם השמיט זאת, ומשמע שמפרש 'לאו דורות לא קא מיבעיא לי' – שאין קיים כאן, כי אין איסור זר אלא בקדשים הראויים לכהן (עפ"י הר המוריה מעה"ק יא, ג, מובא בזבח תודה. וע' גם בתוס' כאן שפרשו בדעת רש"י שחייב משום מעילה אבל משום זרות לא מפני שאינו ראוי לכהנים).

(ע"ב) 'המתנדב שמן – קומצו ושיריו נאכלין' – אבל יין צלול הוא ואי אפשר לקומצו (רש"י מכת"י; תוס'). מכאן שקמיצת השמן היא כשאר קמיצות, בכף היד. ודלא כמו שכתב בתוס' יום טוב (פרק יב, ה. וכו"כ שם בתפארת ישראל) שאי אפשר לקמוץ בפס ידו אלא קומץ בכלי כשיעור שני זיתים. ולא קשיא איך אפשר, דהא השמן – זית הטוב קרוש הוא כמו שומן, ויכול לקמוץ בטוב כמו שארי דברים. ואפשר לפי שהרב תי"ט רחוק היה ממקום שגדל שמן זית, לא ראה שמן זית הנקרא 'יד דוד'. וראה בפירוש רבנו גרשום כאן, שיקפה את השמן כשקומצו. וע"ע בהגהות ריעב"ץ אודות יין קרוש. וכן העיר בשפ"א. וע"ש עוד שהעיר על עיקר דברי התוס'. וכן בספר מגדים חדשים ח"א עמ' עז. וערש"י שבת פ סע"א שהיין צלול ודק מן השמן, וחודר דרך נקב קטן יותר ממנו. ויש שתמהו על כך מהחוש (ע' שפת אמת וחדושי הנצי"ב ומגדים חדשים שם). אך נראה שהשמנים הרגלים שלהם היו סמיכים יותר, כמבואר כאן.

'ומאי בזו, לאפוקי ממאן דאמר שתי הלחם הבאות בפני עצמן לשריפה אתיין, קמשמע לן דבזו יפה כח כהנים לעולם'. ו'בזו' שבכאן אינו כדלעיל, להשמיענו בזו ולא באחרת, אלא אדרבה בא לרבות שלעולם יפה כח הכהנים, אפילו כשבאים בפני עצמם (פשוט; עפ"י חזו"א לב, כ. וע"ע קרן אורה. ויש שפרשו משנתנו באופן אחר [ואולי גרסו בגמרא אחרת], ושני ה'בזו' לרבות באו – ע' בפירוש המשנה לרמב"ם; רע"ב; תי"ט; יד דוד).

ענינים וטעמים

'רבי שמעון אומר: מנחת חוטא של כהנים נקמצת...' – וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל – יש ליתן טעם בזה, דהנה כ"ק אבי אדומו"ר וצללה"ה הגיד הטעם דכהנים צריכים בגדים ואם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, ולויים אינם צריכים לבגדים – ואמר כי הכהנים באשר הם פנימיים ועבודתם בחשאי, צריכים בגדים לכיסוי הפנימיות, כמו שכל דבר פנימי צריך כיסוי. וכן הנשמה כשבאה לזה העולם צריכה לכיסוי, שהוא הגוף, וכן מלאך כשנשתלח לזה העולם צריך ללבוש גופני, אבל לויים שעבודתם בהתגלות בשיר ובקול – אינם צריכים לכיסוי, עכת"ד.

והנה הא דלא סגי לכהן הכיסוי כמו לכל נשמה, דהיינו הגוף – מוכרחים לומר דגם גופו קנה מדרגה פנימית, על כן גם גופו צריך לכיסוי הבגדים. וכן מוכח מדברי המהר"ל... והנה מנחה שקומצין ממנה להקטיר לגבוה, היינו שכל חלקי הקדושה שהיו מפורזים בכל המנחה, נקבצו באו כולם בקומץ ועולין לגבוה והשיריים נאכלין לכהנים, והקומץ במקום הדם שבמזבח, שהדם הוא הנפש ובו נקבצים כל חלקי הקדושה והחיות של הזבח. והקומץ לגבי שיריים הוא כערך הנפש לגבי הגוף, שהיא פנימיות המנחה. ונקרא אזכרתה – כי זכירה היא פנימיות של דבר וכן שבת – יומא דנשמתא – כתיב ביה זכור. ונבחר הקומץ לגבוה כמו שנבחרה הנשמה מהגוף, כמו שאיתא בזוהר הקדוש, שהקב"ה אתרעי בנשמתא דבר נש ולא בגופא.

ועל כן הכהנים שגם גופם במדרגת נשמה, ע"כ כולה כליל ואין בה קמיצה. ובוהו יובן טעמו של רבי שמעון, דסבירא ליה מנחת חוטא של כהנים נקמצת והקומץ קרב לעצמו והשיריים קריבין לעצמן – דמאחר שהוא חטא חטא שוגג זה מתיחס לגוף ולא לנשמה, שוב אי אפשר שיהיה גופו עוד במדרגת נשמה, ודי שזה קרב לעצמו וזה קרב לעצמו. ורבנן סברי דמכל מקום מאחר שאין נפטל מהכהונה, ואפילו כהן גדול שסרח מלקין ומחזירין אותו ואין למעלתו השתנות, על כן אין בו קמיצה כלל' (שם משמואל – צו).

דף עה

'החלות טעונות בלילה ורקיקין משיחה... אמר רבא: לא לישתמיט ולכתוב חלות משוחות ורקיקין בלולין'. יש מי שכתב שרבא בא לפרש שאפילו בדיעבד, אם החליף ומשח בחלות ובלל ברקיקין – מעכב (פירוש רבי אליהו מורחי ויקרא ב,ד). ויש מי שחלק, שהרי כל עיקרה של הבלילה אינה מעכבת, הלכך גם כשהחליף אינו מעכב (לחם משנה מעשה הקרבנות יג,ח).

שנא כוונת הרא"ם 'עייכוב' – שלא קיים מצות בלילה, אבל המנחה אינה נפסלת. ונפקא מינה שאם בלל ברקיקין צריך לשוב ולמשות. או אף יביא מנחה אחרת. ורק אם כבר עשאה כשרה.

ובמנחת חינוך (קטז,י) רצה לפרש דברי הרא"ם שאם שינה ומשח החלות ולא בללן, הרי הם רקיקים. וכן להפך, רקיקים שבללם היינו חלות ואינם רקיקין, הלכך פסול. והניח שם שזוהו החילוק היחיד בין הגדרת החלה לרקיק – בלילה בשמן או משיחה. אלא שהקשה על הנחה זו. וע' במובא לעיל (סג) מהראב"ע, שנראה שהגדרת חלות או רקיקים תלויה במעשה האפיה, אם עבה ורכה או דקה וקשה, ולא דוקא בבלילה או ברקיקה. ואולם אין הדבר ברור. ע"ש.

'פתות אתה פתים מנחה – לרבות כל המנחות לפתיתה. יכול שאני מרבה אף שתי הלחם ולחם הפנים, תלמוד לומר אתה'. אף על פי ששתי הלחם ולחם הפנים אינם קרבים על המזבח, הייתי אומר שטעונים פתיתה, כשם שמנחת כהנים טעונה פתיתה הגם שאינה נקמצת – לדעת חכמים. לכך הוצרך למעטם מפתיתה מן הכתוב.

ומה שממעטים אותם ואין ממעטים מנחת כהנים – משום שמסתבר יותר למעט מפתיתה אותן מנחות שאינן קרבות על המזבח (עפ"י 'חדושי הרשב"א').

רש"י כת"י ותוס' כתבו שמסתבר למעטם לפי שהם של ציבור, שלא כמנחת כהנים שהיא של יחיד והיא בכלל 'ונפש' הכתוב בפרשה. ואולם ודאי אין למעט מנחת ציבור משום שנאמר 'ונפש'. תדע, שאם כן נמעט מנחת העומר [שיש בה שמן, שלא

ה. נחלקו ראשונים אודות נסכים הבאים עם עולת הנכרי, האם הוא זה המחויב להביא נסכיו, אלא שאם לא שלח – תקנו שבאים משל ציבור, או שמא אין חיוב מוטל על הנכרי להביא נסכים לקרבנו, והציבור הם המביאים, אלא שאם הביא – מקבלים ממנו (עו"ס' ושטמ"ק כאן; רמב"ם מעה"ק ג,ה ולח"מ; רגמ"ה תמורה ג; שפ"א וזבח תודה; אבי עזרי שם).
דינים המיוחדים לקדשי עכו"ם – ע' בובחים מה.

דרשות הכתוב במתנות כהונה, 'זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש, כל קרבנם...' – מפורשות בובחים מד.

דפים עג – עד

קכז. א. האם יכול הכהן להקריב קרבנות ומנחות שלו עצמו או צריך למסרם לכהני בית אב?
ב. מנחת נדבה ומנחת חוטא של הכהנים – כיצד הם קרבים?
ג. במה דומה מנחת חביתין למנחת נדבה ובמה דומה למנחת חוטא? למי דומה יותר, ומאי נפקא מינה?
ד. וכל מנחת כהן... לא תאכל מה נכלל באזהרה זו?
א. הכהן רשאי להקריב קרבנותיו ומנחותיו אימתי שירצה, הן אותם הבאים בנדבה הן אותם הבאים על חטא, שוגג או מזיד (ובא בכל אות נפשו ושרת; וכפר הכהן על הנפש השגת בחטאה בשגגה – גם נפשו בכלל זה; והיתה לכהן כמנחה – גם כשהיא של הכהן, מקריבה כשאר מנחות. ומדובר במנחת חוטא של שמיעת קול, שאף המזיד בכלל).
בספר שפת אמת צידד שמא לרבי שמעון אין כהן מקריב קרבנותיו כשחטא במזיד. וכן העירו על השמטת הרמב"ם לדין זה.

ב. מנחת הכהן מכל סוג שהוא – אסורה באכילה (וכל מנחת כהן... לא תאכל).
מנחת נדבה של כהן כמו מנחת החביתין, נקטרת כליל על המזבח, ללא קמיצה. מנחת חוטא של הכהן; לדברי חכמים, נקטרת כליל ללא קמיצה (גזרה שוה כליל כליל ממנחת חביתין). ולרבי שמעון נקמצת, הקומץ קרב לעצמו והשירים קרבים (- ניתנים על התפוח ולא על המערכה. שטמ"ק עפ"י הגמרא) לעצמם (והיתה לכהן כמנחה – הוקשה מנחת חוטא שלו למנחת חוטא של ישראל, לענין עשיית הכהן. ולא לענין האשים). לרבי אלעזר בנו, הקומץ קרב לעצמו והשירים מתפורים על בית הדשן (שבעזרה (רש"י ותוס').
וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל – הוקשה מנחת חובתו לאיסור אכילה, אך לא לדבר אחר).
הלכה כחכמים (רמב"ם מעה"ק יב,ט).

ג. מנחת נדבה דומה לחביתין בכך שהיא תדירה כמותה, שהרי אפשר להביאה בכל יום כמנחת חביתין; שתיהן אינן באות על חטא; שתיהן יש בהן ריח (שיש להן שמן ולבונה, שלא כמנחת חוטא. ובשתיהן נאמר יח ניחח. ערש"י ותוס').

מאידך דומה מנחת חוטא לחביתין בכך ששתיהן באות עשרון ולא יותר, וששתיהן חובה. הצדדים הדומים לנדבה מרובים יותר, הלכך כשריבה הכתוב מנחה אחת בפרשת מנחת חביתין להיות כמותה (וכל מנחת כהן כליל תהיה) ומיעט מנחה אחרת (לא תאכל – משמע שאינה נקטרת כליל, כראבר"ש) – יש לנו לרבות מנחת נדבה ולמעט מנחת חוטא ולא להפך.

ד. בכלל לאו דלא תאכל, כל מנחת כהן (גם מנחת חביתין המפורשת למעלה, שנלמדת בג"ש דכליל כליל). וכן כל אימורים של קרבן נכללים באזהרה זו, שכל שהוא בכליל תהיה בא הכתוב ליתן 'לא תעשה' על אכילתו (רבי אליעזר).

א. ברש"י לפנינו משמע שמדובר בקרבן כהן. והמפרשים תמזהו על כך, וגם מהרמב"ם נראה שהוא הדין בקרבן של ישראל.

ב. משמע בתוס' שדין זה שנוי במחלוקת.

ועוד כתבו (לפי תירוץ אחר) שלא שכללות הוא ואין לוקים עליו. אבל הרמב"ם (מע"ק יא, ג, סנהדרין יט, ד אות ע) כתב שלוקה באכילת כזית, ובין לפני זריקה בין לאחריה.

ג. אולי יש מקום לומר שאיסור כליל תהיה לא תאכל אינו אמור באימורין שמשלה בהם האור (סברא זו מוזכרת בשו"ת אחיעזר ח"ב כו, ב. ע"ש. ויש לדון לפמש"כ ב'חדושי הרשב"א' כאן שלכך חייב משום זרות מפני שאר הבשר ראוי לכהנים, ועוד כתב שחייב משום זרות אף באכילת הקומץ – וקשה הלא כל שלא הוקטר אין השירים ראויים לכהנים, ולכאור' צריכים להעמיד דבריו במשלה האור בקומץ, ומ' שחייב משום 'כליל תהיה' אף בכה"ג. וצ"ע).

ד. מפרש"י ותוס' מבואר שמלבד אזהרה זו ישנו לאו דורות ככהן האוכל אימורים. ואפשר שיש גם לאו דמעילה, או אפשר דהיינו הך לאו דורות (ע' בתוס' שני פירושים). ומהרמב"ם משמע שאין לאו דורות.

דף עד

קכת. אלו קרבנות קרבים כולם למזבח ואלו ניתנים לכהנים, אלו אין כולם למזבח ואלו אין כולם לכהנים, ואלו ניתנים בחלקם למזבח ובחלקם לכהן?

מנחת כהנים, מנחת כהן משיח וממנחת נסכים – כולן למזבח, לאשים.

[המתנדב לבונה, וכן עצים לדעת רבי – עולה הכל למזבח (כדלהלן קו: ותוס' שם ולעיל כ:), אלא שלא נמנו כאן לפי שאינם ראויים לאכילה (תוס').]

נסכים הבאים בפני עצמן, לדברי שמואל מזלפים אותם לאשים. ואולם דייקו ממשנתנו שיורדים בנקבים שבמזבח לשיתין ואינם לאשים [ותלוי הדבר במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון בדבר שאינו מתכוין (עפ"י זבחים צא)].

א. הרמב"ם, אעפ"י שפוסק כרבי שמעון, פסק כאן (מע"ק טו, יד) שדינם כשאר נסכים ואין מזלפם ע"ג האשים, שכן דייקו מסתם מתני' (כסף משנה).

ב. אם פירש ואמר 'לספלים', הכל מודים שינתן לספלים (עפ"י תוס' להלן צא: ד"ה דמייתי).

עולת העוף אין כולה למזבח, שכן מוראה ונוצתה מושלכים אצל המזבח לבית הדשן.

שתי הלחם ולחם הפנים – נאכלים כולם לכהנים ולא למזבח (אמנם באים עמם כבשים או לבונה, הקרבים על המזבח). וכן ביכורים – כולם נאכלים לכהנים (וצ"ע מדוע לא מנאם כאן. שפ"א).

חטאת העוף – אין כולה לכהן כי דמה ניתן על קיר המזבח, וכן לוג שמן של מצורע – נותנים ממנו מתנות ואין כולו ניתן לכהנים.

שאר כל הקרבנות, ניתנים גם למזבח וגם לכהנים. (ואף עולה – עורה לכהנים).

דפים עד – עה

קכט. א. כמה פעמים נותנים שמן במנחה?

ב. כיצד סדר הפעולות בהכנת המנחה עד הקמיצה, בסוגי המנחות השונות?

א. המנחות הנעשות בכלי – מחבת ומרחשת – טעונות שלש פעמים מתן שמן; לפני מתן הסולת נותנים שמן בכלי (סלת בשמן תעשה); לאחר הסולת – נותנים שמן לבלילה; ולאחר הבלילה – לקיים מצות יציקה. הוא הדין למנחת סולת ומנחת העומר (תוס'; זבח תודה). מנחת מאפה תנור אינה טעונה שלש יציקות. לפרש"י תוס' ורי"ד, נותן בה פעמים בלא יציקה שלישית. ומהרמב"ם נראה שבמאפה תנור אין נוהג מתן שמן ראשון אלא מתן שמן לבלילה בלבד (ע' במפרשים).

ב. סדר פעולות הכנת המנחה עד הקמיצה; תחילה נותן מעט שמן בכלי, אחר כך נותן הסולת על השמן שבכלי, נותן שמן טוב, בולל, לש אופה ופותת (- במנחות הנאפות, כגון מחבת ומרחשת. אבל במנחת הסולת יוצק שמן על הסולת בלא אפיה), יוצק את השמן הנשאר, וקומץ. רבי אמר: מתן השמן השני לבלילה והבלילה, נעשים לאחר האפיה, בחלות. אמרו בתוספתא שרבי חזר בו ואמר נראים דברי חכמים, שהרי בתורה א"א לבלול את החלות לאחר אפייתן ברביעית שמן (מובא בתוס').

הבלילה בשמן אינה נוהגת אלא בחלות, אבל הרקיקים טעונים משיחה ולא בלילה. ונחלקו תנאים בטיב משיחה זו: לדברי תנא דברייתא, מושח את הרקיק על פני כולו, והעודף שבשמן, אם יש במנחה זו חלות – נותנו לחלות. ואם כולה עשויה רקיקים – חוזר ומושח עד שיכלה כל השמן שבלוג. רבי שמעון בן יהודה בשם ר"ש אמר, וכן סתמה משנתנו: מושח הרקיק כמין כ"י יונית נ"מ כמין ט' או ג' או נ' או כ' או ח' או כ- . עתוס' כאן רש"י הוריות ח ועוד, והעודף שבשמן נאכל לכהנים.

משיחת הרקיקין נעשית לאחר אפייתן (רמב"ם מעה"ק ט, כא יג, ח נזיר ח, א). ולפי"ז לדעת האומר שהגות מן השמן מחזיר לחלות, צ"ל שממתין עם אפית החלות, ואולי אף עם בלילתו, עד אחר אפית הרקיקים ומשיחתם (עפ"י חזו"א כה, ב).

מנחת מאפה תנור נתמעטה מיציקה כנ"ל. (מעליה; היא – שני מיעוטים, לחלות ולרקיקין).

שתי הלחם ולחם הפנים, מנחת חוטא ומנחת קנאות – אין בהן מתן שמן כלל (כדתנן לעיל נט.).

הפתיתה נוהגת בכל המנחות הנאפות בכלי (מלבד מנחת סולת. ואולם ע' שטמ"ק אות ו), מלבד בשתי הלחם ובלחם הפנים. (פתות את ה. ומסתבר למעט אותן שהן של ציבור, ולא מנחת כהנים שהיא של יחיד ובכלל נפש היא). ולדעת רבי שמעון, מנחת כהנים (נדבה) ומנחת כהן משיח, היות ואינן נקמצות – אין בהן פתיתה.

דף עה

קל. א. מצות פתיתה במנחות, כיצד?

ב. מאכל העשוי מלחם מפורר – מהי ברכתו?

א. מצות פתיתה במנחת ישראל; מקפלה לשנים, והשנים – לארבעה (פתות אתה פתים), ומבדיל החלקים לצורך קמיצה.

וחותן אחת מהארבע לחתיכות דקות כדי שיוכל לקמוץ (הדושי הרשב"א).